

ههلبژاردنی پاریزگاگان: په کړیزی و لیکترازانی لیسته گانی شیعه

24-09-2023

نووسه ره گان

د. یاسین ته ها

کورت: په کړیزی لیسته شیعه گان که له پاریزگا تیکه له گانه له پېش هه موویانه وه که رکوک، بو ریگریه له به فیروچوونی دهنگ و کورسی و له مهش گرنگر پاریزگاریه له په کگرتووی گوتاری لیستی زورینه که نیستا جلوی حکومت ته که محمده شیاع سوودانی به دهسته وه یه. له و پاریزگایانه شدا که په رته وازهن، کیپرکی و مملانیکه له سهر پوستی پاریزگار هکان و زوینه ی حکومت له لکالییه گانه که دوا جومگی خه جکردنی بودجه و داهاته بو نه و پروژانه ی له پاریزگاگان نه انجام ده درین و بهر که وتی راسته وخویان له گه ل جه ماوهر و بنکه ی ده نگه رانی هه لبژاردنی داهاتووی په رله مان هه یه.

بېراره له هه لېږاردنی چاوه پوانکراوی 18 ی کانونی په کهمی 2023 بؤ ئه نجومه نی پارېزگاگاندا، 38 هاوپه یمانی تی و 36 حېزب به 6022 پالېوراو رکابه ری له سهر 275 کورسی پارېزگاگان بکهن. له ناو ئه م ژمارانه شدا، به فهرمی و ئاشکرا هیچ لیستی کی سهدری نیبه و ئه مه ش واده کات کپېرکې نیو خو بیه کانی شیعه ته نیا له نیو لایه نه کانی چوارچپوهی هاوئا هه نگی دا بیټ و شه پ له سهر پړکردنه وهی ئه م بؤ شاییه گوره یه بیټ. به پی نیو تیرین پۆلینی کومیسسیونیش بیټ. هاوپه یمانییه سهره کپیه کانی سهر به "چوارچپوهی هاوئا هه نگی شیعه" به سهر پینچ جه مسهری سهره کیدا دابه ش بوون که بریتین له "دولة القانون" ی مالیک، "الصفوة" ی قه یس خه زعلی، "بنی" هادی عامری، "قوی الدولة الوطنية" ی حه کیم و عه بادی، "تصحیح" ی هومام حه مودی. له م پینچ هاوپه یمانییه ش دووانیان نیمچه به ره یی و به رفراوان که له هه ولی چینه وهی زورتیرین کورسیدان له بازه شیعیه کان. به که میان ئه وهی مالیکیه (ده ولته تی یاسا) که 12 حېزب له خؤده گریټ و گوره ترینه وه ک ژماره، به دوا ی ئه وه ی شدا به ره که ی قه یس خه زعلی دیت که گرن گترین گروپه شیعه چه کداره کانی له چه شنی "انصار الله الأوفياء" و "جند الإمام" ی ئه حمده ئه سهدی و "کتاب سید الشهداء" و "کتاب حزب الله" له گهل بزوتنه وهی "إرادة" ی حه نان فه تلاوی تی دابه.

ئه وه شی جینگه ی سهرنجه، ئه وه که زور له ناوی لیست و هاوپه یمانییه به شداره کان له ناو شیعه و له دهره وهی ئه وانیش، نوین و نه بیستراون و له م هه لېږاردنه دا دهرکه وتوون. ئه مه ش وه که هه ولیک بؤ راکیشانی دهن گده ر و خؤ قورتارکردن له لیکه وته ی هه له و که موکورییه کانی پینشو لیکده درېته وه. هه روه ها به گشتی لیست و هاوپه یمانییه شیعه کانی سهر به چوارچپوهی هاوئا هه نگی شیعه که ژماره یان دهورو به ری 11 دانه یه، له هه نديک پارېزگا به یه ک لیست و له هه نديک پارېزگا ی دیکه ش به جیا به شداری ده که ن و برپاریشیان ئه وه یه له پاش هه لېږاردن، سهرله نو ی هاوپه یمانی دروست بکه نه وه.

یه کړی لیسته شیعه کان که له پارېزگا تیکه له کانه له پینش هه موویانه وه که رکوک، بؤ ریگریه له به فیروچوونی دهن گ و کورسی و له مه ش گرن گتر پارېزگاریه له یه کگرتووی گوتاری لیستی زورینه که ئیستا جله وی حکومه ته که ی محمه د شیاع سوودانی به ده سته وه یه. له و پارېزگایانه شدا که په رته وازهن، کپېرکې و مملاندیکه له سهر پؤستی پارېزگاره کان و زوینه ی حکومه ته لؤکالییه کانه که دوا جومگه ی خه رچکردنی بودجه و داهاته بؤ ئه و پړوژانه ی له پارېزگاگان ئه نجام ددرین و به ره که وته ی راسته وخویان له گهل جه ماوهر و بنکه ی دهن گده رانی هه لېږاردنی داهاتووی په رله مان هه یه.

لیسته که ی مالیک (ده ولته تی یاسا)، له پینش هه موویانه وه مالی خؤی جیا کردو وه ته وه و پیویایه، پیویستی به هاوپه یمانی دیکه ی شیعی نیبه بؤ ئه وه ی سهر بکه ویت. ئه وه ش ناشاریته وه که چاوی له بردنه وهی 40% ی کورسیه کانی پارېزگاگان له گهل پؤستی پارېزگاری 5 پارېزگا به بن ئه وه ی هاوپه یمانی له گهل که س بکات،

له پینش هه مووشیانه وه چاوی له پارېزگاری به غدای پایتخت و به دوا ی ئه وه شدا پارېزگاری به سره یه که پایتختی ئابووری عیراقه و شاری نه وت و به نده ر و شه تولعه ره به. گره وی گه وره ییشی له سهر ئاماده نه بوونی سهدرییه کان له گوره پانه که دا کردووه.

له دهره وهی بازه شیعیه په تییه کان، له هه لېږاردنی ئه م جاره دا سهرنجی لیست و هیزه کانی چوارچپوهی شیعی چوه ته سهر پارېزگا سوننه نشین و تیکه له کان و به شی زوریان چاویان له وه یه له بازه شیعیه کانه وه به پرنه وه بؤ پارېزگا سوننه کان و که لک له بلاو بوونه وهی باله چه کداره کانیان له و ناوچانه وه ریگرن، هه ر له و نیوانه شدا له پارېزگای دیاله که له رووی ئه منییه وه بریک هه ستیاره و مؤزایکیکه له شیعه و سوننه و کورد و تورکمان، قه یس خه زعلی و بزوتنه وه که ی (عه سائیب) له گهل ریخراوی به دری هادی عامری و فالج فه یازی سه روکی ده سته ی حه شدی شه عبی رکابه ری ده که ن له کاتی کدا هه ردوویان (هادی عامری و فالج فه یان) خه لکی ئه م پارېزگایه ن و عه شیرته که یان (بنو عامر) له و ی بلاوه، سالانیکیشه گوره پانی سیاسی و ئه منی دیاله له ژیر هه ژموون و کؤنترولی به در دابه.

له سه لاهه دین که مه لبه نده که ی تکریته و گونده که ی سهدام حسینی ش له خؤ ده گریټ (عوجه)، لیستی چوارچپوهی هاوئا هه نگی شیعه رکابه ری به هیز له گهل سنی لیستی گه وره ی سوننه ده کات که (العزم، الحسم، تقدم) ن و باس له وه ش ده کریټ که گره و له سهر بردنه وهی سنی کورسی ده که ن، ئه مه ش ئه گه ر رووبات پینشها تیکي نوپیه له ره وشی پارېزگا که یه کیکه له لیکه وته کانی بارودوخی پاش جه نگی داعش که تییدا هیزه چه کداره کانی شیعه له حه شد و گروپه کانی دیکه، به شداریکي سهره کی بوون له کؤنترولی کردنه وهی پارېزگا که دا.

له پارېزگای نه ینه وا که پایتختی پینشووی ده ولته ته که ی داعشه و شه ش ساله کؤنترولی کراوه ته وه، ژماره یه ک لیست و کاره کته ری شیعی له گهل هاوتا سوننه کانیاندا رکابه ری ده که ن و زوریک له و لیسته شیعه نه ش له ژیر چه تری "الحدهاء الوطني" دا کؤبوونه ته وه که به شیکه له چوارچپوهی شیعه. له م پارېزگایه لیسته شیعه کانی دیکه ی "الصفوة" ی قه یس خه زعلی و "به دری" هادی عامری و "خدمات" ی ئه حمده ئه سهدی وه زیری کار و فه رمانده ی "جند الإمام"، "مدار" ی که تیبه کانی ئیمام عه لی و "النهج الوطني" حېزبی فه زیله له گهل لیسته کانی

ئەنجومەنى بالاي ئىسلامى ھەن و لەھەمووشى سەرنجراكىشتەر، گەپانەوھى ناوى مالىكىيە بۇ كىپرکىكانى پارىزگاگە پاش ئەوھى ناوبرا و لە پاش 2014 بە سەرەكىترىن ھۆكارى كەوتنى شارەكە بەدەستى داعش تۆمەتبار كرا و بەر لەوھش، زنجىرەيەك مانگرتن و خۆپيشاندان دژى سىياسەتەكانى ئەو لە شارەكە بەرپۆھچووبوو.

سەربارى ئەوھش كە ھەموو ئامادەكارىيەكان بۇ ھەلبۇاردنى كۆتايى 2023 بەپوالەت، بەشئۆھيىكى ئاسايى و رىكوپىنك بەرپۆھدەچن، بەلام ھىشتا گومانى گەورە ئەوھيە كە لە كات و ساتى خۇيدا ئەنجام نەدرىت، چونكە رەوتى سەدر بەشدارى تىدا ناكات و بەبى ئەم لايەنە شىعە گەورەيە كە براوھى دوايىن ھەلبۇاردنى پەرلەمانى بوو (تشرىنى 2021)، ھەلبۇاردن لەژىر ھەپەشەي كەمىي رىژەي بەشداربووان و ناھوسەنگى ھىزدا دەبىت لەو بازنە و پارىزگاگانەي كە بە زۆينەي رەھا ھى لىستە شىعەكانن.